

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 14

БЕОГРАД, 3. АПРИЛ 1937.

ГОДИНА IX

Садржај:

Trgovački fond i njegova Hipotekarna banka, Beograd
 Rudnici uglja u Aleksincu b. d., Bruxelles
 Izvozna banka a. d., Beograd
 Diskontna trgovačka banka a. d., Beograd

TRGOVAČKI FOND I NJEGOVA HIPOTEKARNA BANKA, BEOGRAD

Hipotekarna banka Trgovačkog fonda je, kao što smo to već nekoliko puta u našim ranijim analizama naglasili, novčana ustanova naročite vrste. Ona nije sama sebi cilj, kao što je sa gledišta akcionara svaka banka, nego je sredstvo sa naročitim ciljem. Ona je u službi Trgovačkog fonda, a ovaj je osnovan ravno pre trideset i tri godine od strane beogradskih trgovaca sa ciljem da obezbedi penzije članovima odnosno njihovim porodicama za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Kapitali ovakvih ustanova — fondova — obično se daju na priplod novčanim zavodima, najčešće javno-pravnim, ali se plasiraju i u pupilarno sigurne hartije od vrednosti. Međutim, beogradski trgovci vrlo su pravilno zastupali gledište, da mogu svoje kapitale fonda zaposliti poslovno, a zato je izabran bankarski posao, specijalno hipotekarni, kao najsigurniji. Na taj način je stvorena jedna specijalna hipotekarna ustanova, koja je postala velik i važan novčani zavod, čiji blagajnički obrt ide na stotine miliona dinara.

Brojno stanje članova fonda iznosilo je krajem 1935 godine 1831. U toku 1936 upisano je 29 novih članova, a 7 njih su izgubili pravo na dalje ulaganje, dok je trojici ulog potpuno isplaćen i skinut sa članske glavnice, tako da je krajem 1936 godine ostalo 1850 članova. Međutim, 362 člana (prema 291 u 1935 g.) primaju već penziju, a 574 člana nisu više obavezni na ulaganje, tako da ima 914 aktivnih ulagača, čije mesečne uplate variraju između 10 i 5 hiljada dinara.

Poslovanje Hipotekarne banke Trgovačkog fonda bilo je i prošle godine neobično povoljno, kao što se to vidi iz sledeće tablice u kojoj smo uporedili glavne bilansne pozicije za četiri poslednje godine.

Aktiva	Račun izravnjanja			
	1933	1934	1935	1936
	u hiljadama dinara			
Blagajna i žiro	3.469	7.431	2.160	1.644
Blag. zapisi Min. fin.	—	8.057	21.100	28.286
Kratk. zajm. na nepokr.	112.814	110.674	111.185	120.326
Dugor. zajm. na nepokr.	1.301	956	29	26
Zajm. na hart. od vredn.	2.716	2.433	7.204	2.834
Zajmovi po tek. rač.	—	—	6.599	5.614
Nepokretnosti	1.428	2.108	1.875	9.449

Pokretnosti	189	173	160	138
Vredn. gar. fonda u hart.	2.165	2.651	4.064	4.814
Razna aktiva	125	215	130	53
Ostave	120.638	121.781	146.678	154.974
Garancije	163.690	170.059	183.301	200.672
Depo banč. akceptata	1.000	1.000	1.000	1.000

Pasiva

Glavnica	75.915	86.960	97.243	107.516
Fondovi	4.848	5.974	7.417	8.381
Ulozi na štednju	40.013	38.363	38.122	40.638
Poverioci	1.020	—	6.592	12.274
Potraž. državno	311	326	375	358
Prenosna kamata	1.773	2.205	3.074	2.599
Prenosna zakupnina	—	—	22	25
Tantijema	473	399	316	337
Razna pasiva	854	549	1.347	1.054
Zbir bilansa	409.537	427.539	485.486	529.829
Obrtni kapital	125.209	132.048	154.507	173.184

Da počnemo sa glavnicom, pošto je to jedan specijalitet. Izraz »glavnica« ovde nema ničeg zajedničkog sa tim pojmom kod akcionarskih društava, jer Hipotekarna banka Trgovačkog fonda i nije a. d. Glavnica je ovde zbir kapitalisanih uloga članova Trgovačkog fonda. Ova specijalna priroda glavnice čini da je ona stalno u pokretu, i to uvek na više. Krajem prošle godine glavnica je dostigla 107,5 miliona dinara (prema 97,2 miliona krajem 1935). Ogromni polet u toku poslednjih godina vidi se po tome, što je glavnica još krajem 1927 godine iznosila 16,5 miliona dinara. U tekućoj godini porast glavnice izneće 5 miliona 167 hiljada, ne računajući ovde uloge novih članova ni deo čiste dobiti koji će joj biti dopisan. Pored glavnice, imamo i fondove koji iznose 8,38 miliona dinara, tako da su krajem 1936 ukupna sopstvena sredstva Fonda i njegove banke dostigla 115,8 miliona dinara.

Od tuđih sredstava najvažniji su ulozima na štednju, koji iznose 40,6 miliona prema 38,1 miliona dinara krajem prethodne godine. U toku 1936 primljeno je novih uloga za 34,37 miliona, a isplaćeno je ukupno 31,85 miliona, tako da je povećanje prema 1935 godini 2,5 miliona dinara. I poverioci su u 1936 za 5,7 miliona veći nego u prethodnoj godini, a iznose 12,27 miliona. Ukupni obrtni kapital iznosi 173 miliona prema 154,5 miliona dinara u 1935, a sopstvena sredstva su po prilici dva puta veća od tuđih.

Najveći deo obrtnog kapitala (70% odnosno 120 mili-

ona dinara) plasiran je u kratkoročne zajmove na nepokretnosti. Prema prethodnoj godini ova pozicija je povećana za 9 miliona dinara. To su krediti koje banka daje za zidanje i dovršenje zgrada. Kad se zgrada potpuno dovrši, dužnik se obraća Državnoj hipotekarnoj banci za dugoročni kredit kojim isplaćuje svoj dug kod Trgovačkog fonda. Inače, dugoročni zajmovi na nepokretnosti ne igraju kod Hipotekarne banke Trgovačkog fonda gotovo nikakvu ulogu. Krajem 1936 bilo ih je samo za 26 hiljada dinara.

Zajmovi na hartijé od vrednosti, koji su u 1935 bili povećani sa 2,4 na 7,2 miliona, u 1936 su opet svedeni na 2,8 miliona dinara. I zajmovi po tekućim računima, koji su se prethodne godine po prvi put pojavili u bančinom bilansu sa 6,6 miliona, u 1936 su smanjeni za 1 milion, na 5,6 miliona dinara. U toku 1936 banka je isplatila novih zajmova za ukupno 46,7 miliona (prema 43,7 miliona u 1935 i 24,4 miliona u 1934), a naplatila od svih svojih dužnika na ime otplate i kamata 53,9 miliona (prema 46,5 miliona u 1935 i 41 milion u 1934 godini). Ukupna suma plasiranih zajmova na hipoteku, lombard i tekuće račune krajem 1936 iznosi 128,8 miliona prema 125 miliona u 1935. Na hipotekarne zajmove naplaćivana je kamata od 8%, a na lombardne 7%.

Gotovina u blagajni i na žiro-računima je smanjena sa 2,16 miliona u 1935 na 1,64 miliona dinara krajem prošle godine. Međutim, portfelj blagajničkih zapisa Ministarstva finansija je opet povećan. On iznosi 28,28 miliona prema 21,1 milion u 1935 i 8 miliona dinara krajem 1934.

I kod bančnih nepokretnosti došlo je prošle godine do znatnijih promena. One su bilansirane sa 9,45 miliona prema 1,87 miliona u 1935. U bančinom izveštaju se ističe, da je Fond otkupio plac bivše kafane »Albanije« za podizanje jedne reprezentativne palate koja će s obzirom na odlično mesto donositi i vrlo lepu rentu. Za ovo imanje plaćeno je 8 miliona dinara i prenosna taksa od 400 hiljada. Površina placa je 681,2 m² sa licem od 75,5 metara. Reprezentativna palata Fonda na ovome mestu služiće mu, zaista, kao prvoklasna reklama i dostojno će ga predstavljati.

Račun gubitka i dobitka

Rashodi	Račun gubitka i dobitka			
	1933	1934	1935	1936
	u hiljadama dinara			
Kamata	2.751	2.160	1.851	1.699
Admin. troškovi	175	121	133	122
Troškovi po budžetu	741	748	748	744
Otpisi	1.253	764	894	145
Dobit	7.380	8.109	8.017	8.909
Prihodi				
Kamata	12.106	11.623	10.868	10.927
Prihod od gar. fonda	125	187	207	247
Prihod zgrade Trg. fonda	44	55	32	45
Od ostalih imanja	—	—	82	30
Napl. otpis. potraž.	—	—	409	333
Razni prihodi	26	35	47	37
Zbir prihoda ili rashoda	12.301	11.901	11.644	11.619

Na strani prihoda promene prema prethodnoj godini su neznatne. Bruto prihod od kamate iznosi 10,9 miliona dinara. Na strani rashoda sve su pozicije u opadanju. Pada u oči da ukupni troškovi ne iznose ni 1 milion dinara. Administrativni troškovi su odista vrlo čedni; iznose svega 122 hiljade. Lični troškovi su takođe neobično umereni, jer za plate osoblju i dnevnice članovima oba odbora nije isplaćeno više od 744 hiljade dinara. Čista dobit iznosi 8,9 miliona, odnosno do sada najviše otkako postoji ovaj interesantni novčani zavod. Od toga je dodeljeno 3% Ministarstvu trgovine, a to je 267 hiljada, Upravnom odboru je dato 159 hiljada, Nadzornom odboru i bančnim činovnicima po 89 hiljada. Dotacije fondovima dostižu 682 hiljade. Na račun prenosne zakupnine

preneto je 25 hiljada, a ostatak od 7 miliona 597 hiljada dodeljen je kao 8% ukamaćenje članovima ulagačima na njihov kapital od 31 decembra 1935 godine. To je u stvari dividenda. Ali se ona ne isplaćuje, nego se dodeljuje ulozima, t. j. ona se ukapitalisava i dopisana je računima glavnice.

U upravnom odboru su g. g.: Čedomir T. Petrović, Živojin M. Janković, Živan Todorović, Raša M. Čuković, Milan B. Tomić, Milan O. Maksimović, Dušan T. Veljković, Avram Filipović, Radoslav Antić, Jovan Milojković, Nikola M. Belović i Živojin Jov. Jovanović. U nadzornom odboru nalaze se gospoda: Mihailo S. Kandić, Milan V. Jović, Čeda J. Vuković, Milan Gmizović, Borislav Stojankić i Svetislav Trajković. Direktor je g. Mih. S. Švabić.

RUDNICI UGLJA U ALEKSINCU B. D., BRUXELLES

U našim ranijim analizama napomenuli smo da je Društvo Aleksinačkih rudnika otpočelo sa radom 1903 godine pomoću belgijskog kapitala koji se tada zainteresovao za proizvodnju uglja u našoj zemlji. Koncesija obuhvata 1210 hektara zemljišta kod Kraljevca i Aleksinca. Postoje tri ugljenokopa, i to: Sv. Đorđe, Sv. Aleksandar i Sv. Petar, svaki sa po dva moderno uređena okna. Instalacije su najsavremenije, pošto se stalno obnavljaju, a kolonije sa radničkim stanovima su potpuno higijenske i okružene lepim parkovima. Kapacitet proizvodnje je oko 115 vagona dnevno, a sadašnja produkcija iznosi oko 75 vagona dnevno, računajući 280 radnih dana u godini. Iako je prošlogodišnja proizvodnja bila za oko dve trećine veća od one u 1932/33 godini, ipak ona iznosi samo 65% od proizvodnog kapaciteta.

U godinama privredne depresije industrija uglja morala se boriti sa mnogim teškoćama, koje su pravile iluzornim sve napore oko ušteda na stalnim troškovima. Pored smanjena potrošnje usled pada kupovne snage, došla je i preorijentacija državnih železnica od privatnih u državne rudnike. Zatim su povećani porezi, povećana je banovinska trošarina na ugalj, uvedene su nove državne trošarine, povećan je podvoz robe na železnici itd. U vezi s tim i ukupna proizvodnja uglja u zemlji pala je sa 4,5 miliona tona u 1929 na 3,2 miliona u 1933, a proizvodnja u 1936 je još uvek za oko 1 milion tona manja od one u 1929 godini. Ipak možemo konstatovati da se društvo Aleksinačkih rudnika nalazi u relativno povoljnijem položaju, jer je još pre krize preduzelo potrebne mere opreznosti, kako u tehničkom, tako i u komercijalnom i finansijskom pogledu. Naravno treba istaći da je prodajna organizacija preduzeća odlična. To nam pokazuje i činjenica, da se više od tri četvrtine njegove proizvodnje prodaje industrijskim preduzećima i privatnicima. I ugalj je odličnog kvaliteta, pa je nerazumljivo, zašto državne železnice iz ovog rudnika uzimaju srazmerno samo malu količinu, dok se gotovo od sviju ostalih rudnika uzima znatno veći procenat ukupne proizvodnje.

Pošto uprava rudnika u svome veoma pregledno sastavljenom izveštaju svake godine saopštava efekat rada odnosno volumen proizvodnje, u narednoj tablici smo mogli sastaviti pregled godišnje proizvodnje i prodaje uglja za poslednjih 10 godina. Vidi se, da se proizvodnja u 1934/35 već bila približila maksimumu iz 1928/29. Cifre o proizvodnji i prodaji u 1935/36 su povoljnije nego u ma kojoj poslednjoj godini.

Godina	Bruto proizvodnja	Neto proizvodnja	Sopstvena potrošnja	
			Prodaja	Prodaja
1926/27	—	97.689	5.811	91.410
1927/28	—	114.253	5.980	107.868
1928/29	148.093	114.784	6.160	108.064
1929/30	126.673	98.656	7.202	91.304

1930/31	128.378	98.782	10.133	88.735
1931/32	105.995	80.584	12.494	66.601
1932/33	103.625	82.075	10.579	73.142
1933/34	130.110	98.303	11.763	87.711
1934/35	149.840	112.437	12.573	96.906
1935/36	172.523	126.856	12.923	115.574

Do 1928/29 proizvodnja i prodaja pokazuju stalan porast; od 1929/30 do 1931/32 usled krize sve se cifre smanjuju, ali se situacija posle toga počinje osetno popravljati. Od 1932/33 bruto-proizvodnja raste za preko 20% godišnje. Slično kretanje pokazuje i neto-proizvodnja, koja je u 1935/36 za oko 10% veća od one u 1928/29, najboljoj godini pre krize. Prodaja je poslednjih godina takođe porasla, ali je prošle godine u odnosu na 1928/29 samo za oko 7% veća, jer je u međuvremenu stalno rasla i sopstvena potrošnja. Inače, prodaja uglja u prošloj godini je gotovo dva puta veća od one u 1931/32. To je posledica odlične prodajne organizacije preduzeća. Ali je tome u znatnoj meri doprinelo i neobično povoljno finansijsko stanje preduzeća, jer ono može da kreditira dužnike za prodatu robu isključivo sopstvenim sredstvima. To povećava konkurentnu snagu društva, jer ono ne mora da vodi računa o kamati koju bi trebalo da zaradi u korist svojih poverilaca.

Napominjemo da je društvo delilo relativno skromne dividende svojim akcionarima i u godinama najjačeg konjunktornog poleta, pošto je veći deo dobitka upotrebljavan za amortizaciju, za rezervne fondove i nove najmodernije instalacije. Blagodareći toj mudroj poslovnoj politici, Društvo Aleksinačnih rudnika prošlo je kroz poslednju ekonomsku krizu bez ikakvih težih posledica. Doduše, prihodi od proizvodnje bili su jako opali, ali se akcionarima nije mogla podeliti nikakva dividenda, jedino za 1931/32 i 1932/33 godinu. U narednoj tablici donosimo najvažnije bilansne pozicije za poslednje četiri godine. One nam pokazuju sjajnu strukturu kapitala.

Aktiva	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36
	na dan 30 septembra u hilj. belg. franaka			
Investicije (prvobitne)	7.778	6.500	6.181	5.900
Valorizovane investicije	10.173	10.173	10.173	10.173
Hartije od vrednosti	630	530	527	511
Gotovina i banke	3.306	4.704	6.480	6.910
Zalihe i materijal	856	872	879	1.046
Razni dužnici	5.798	5.362	6.421	8.215
Ostave i garantije	95	105	153	44
Pasiva				
Glavnica	6.000	6.000	6.000	15.000
Zakonski rezerv. fond	1.000	1.000	1.000	1.500
Statut. rez. fond	5.303	4.654	4.654	4.654
Rezerva valorizacije	10.173	10.173	10.173	673
Amortizacioni fond	3.200	4.000	4.800	5.600
Poreska rezerva	227	—	—	—
Zastarele dividende	13	13	15	—
Neisplaćena dividenda	32	22	60	929
Neisplaćena nadnica	187	109	130	111
Poverioci	756	346	536	1.016
Ostave i garantije	95	105	153	44
Dobitak	1.651	1.823	3.293	3.272
Zbir bilansa	28.637	28.246	30.813	32.799

Društvo bilansira krajem septembra svake godine, a ne krajem decembra, kao što je to uobičajeno kod nas. Tome treba dodati da Društvo rudnika u Aleksincu ima svoje pravno sedište u Brislu. Zbog toga su i sve vrednosti bilansirane u belgijskim francima, a ne u dinarima.

Ako detaljiramo bilansne pozicije, koje sačinjavaju pasivu, onda ćemo moći konstatovati, da tuda sredstva, sa kojima preduzeće radi, iznose svega 2,05 miliona belgijskih franaka. To znači da imamo pred sobom bilans jednog preduzeća koje uopšte nema obaveza niti dugova, jer na tuda sredstva ne otpada više od 6% obrtnog kapitala. Gotovina u blagajni i potraživanje kod banaka iznosi 6,91 miliona belg. franaka. Kad bi društvo likvidiralo sve svoje dugove i isplatilo svoje razne poverioce — koji su, uostalom, samo prolazni — pozicija »gotovina i banke« u aktivni smanjila bi se na 4,85 miliona, i društvo bi moglo sastaviti bilans bez tuđih sredstava odnosno bez i jedne pare duga. Takvih preduzeća kod nas gotovo i nema. Inače, tuda sredstva bilansirana su preko tri računa: »poverioci« iznose 1 milion 16 hiljada franaka prema 536 hiljada krajem prethodne godine; na »neisplaćene nadnice«, čija je isplata dospevala na nekoliko dana posle zaključka, otpadalo je 111 hiljada a »neisplaćena dividenda« iznosi 929 hiljada franaka. Ova poslednja pozicija je u vezi sa teškoćama transfera.

Kod sopstvenih sredstava imamo takođe nekoliko interesantnih promena, ali su one — ako izuzmemo povećanje amortizacionog fonda za 800 hiljada, na 5,6 miliona franaka — samo formalne. Krajem 1934/35 glavnica je bila bilansirana sa 6 miliona, a zakonski rezervni fond sa 1 milion franaka. Međutim, u vezi s odlukom vanrednog zbora akcionara, koji je održan 12 februara 1936 u Brislu, glavnica je povećana na 15 miliona, a zakonski rezervni fond na 1,5 miliona franaka. Za odgovarajući iznos od 9,5 miliona franaka smanjena je rezerva valorizacije, koja je sada iskazana sa 673 hiljade prema 10.17 miliona franaka krajem 1934/35. Ovim se stvarno stanje nije niukoliko promenilo, pošto se povećanje glavnice sastoji samo iz knjigovodstvene operacije prenosa stavke sa jednog računa na drugi. Inače, 12 hiljada društvenih akcija, koje su ranije glasile na po 500 franaka nominalne, ubuduće neće uopšte glasiti na utvrđenu nominalu, već na odgovarajući deo čiste društvene imovine. Usvojeni tip akcija je vrlo čest u zapadnim zemljama.

U odnosu na prethodnu godinu obrtni kapital, koji je istovetan sa zbirom bilansa, porastao je za dva miliona franaka, na 32,8 miliona. To je izazvalo i nekoliko interesantnih strukturelnih promena u aktivni bilansa. Pre svega vidimo, da je pozicija »gotovina i banke« za 430 hiljada veća. Zalihe i materijal su takođe za 167 hiljada veći i iznose 1,04 miliona franaka. Investicije (prvobitne) iznosile su krajem 1934/35 godine 6,18 miliona franaka. Kako su otpisom smanjene za 650 hiljada franaka, one bi morale iznositi 5,53 miliona. Međutim bilansirane su sa 5,9 miliona. To znači da je i prošle godine bilo novih investicija za oko 370 hiljada franaka. Najveći porast pokazuju, međutim, razni dužnici koji iznose 8,2 miliona prema 6,4 miliona u prethodnoj godini. To je posledica povećanja prodaje uglja.

Čisti dobitak je ipak nešto manji nego u 1934/35. To je izazvano gubitkom na kursnoj razlici i povećanjem državnih i samoupravnih dažbina. Kao što se vidi iz sledeće tablice, struktura računa dobitka i gubitka ne odgovara onoj koja je kod nas uobičajena. On je sastavljen prema belgijskim i francuskim uzansima i pretstavlja u stvari podelu bruto dobiti:

Račun gubitka i dobitka

Rashodi	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36
	na dan 30 septembra u hilj. belg. franaka			
Amort. prvob. invest.	1.400	650	650	650
Amort. valoriz. invest.	800	800	800	800
Otpis har. od vrednosti	100	—	—	—
Dobit za podelu	—	373	1.842	1.822

Prihodi

Prenos dobiti				53
Prihodi proizvodnje	1.651	1.823	3.293	3.219
Uzeto iz rez. fonda	649			
Zbir prihoda-rashoda	2.300	1.823	3.293	3.272

Prihod proizvodnje koji je u 1928 i 1929 iznosio oko 4 miliona franaka godišnje, u 1930 je pao na 2,58 miliona, u 1931 na 2,17 miliona, a u 1932 na 1,11 miliona. Kao što se vidi iz gornje tablice, on posle toga opet raste, ali je — uprkos većoj proizvodnji i prodaji — u 1935/36 još za oko 800 hiljada franaka manji nego u godinama pre krize.

Otpisi su, kao i u toku dve prethodne godine, apsorbavali 1,45 miliona, tako da je kao čist dobitak za raspodelu ostalo 1,82 miliona (prema 1,84 miliona u 1934/35), od čega će se platiti dividenda od 125 franaka po akciji, ukupno 1,6 miliona, 39 hiljada preneće se na novi račun, a 177 hiljada otpada na tantijeme i dnevnice članova upravnog i nadzornog odbora.

U upravi se nalaze sledeća g. g.: Charles Brunard, predsednik; Maurice Herve, potpredsednik; Prime Arnould, Maurice Cardinal, Louis Dupont, Ferdinand Gramberg i Vasilije Jovanović. U nadzornom odboru su g. g.: Robert Arnould, Paul Herve i Joseph Wery.

IZVOZNA BANKA A. D., BEOGRAD

Izvozna banka je osnovana 10 maja 1901 godine. Prema tome ona će uskoro navršiti 36 godina života. Iako su se u ovom razdoblju sve prilike iz osnova promenile, ipak Izvozna banka revnosno čuva veliki deo svoje poslovne tradicije. Ona nikako ne napušta kreditiranje izvozne trgovine, a i današnja struktura njene pasive ima mnogo sličnosti s onom od pre svetskog rata, jer kod nje ulozi ni danas ne igraju nikakvu znatniju ulogu, jednako kao ni pre rata.

Inače, razvitak Izvozne banke u toku nekoliko poslednjih godina potpuno se razlikuje od razvitka svih drugih banaka kod nas. Ona pre svega nije tražila zaštite od svojih poverilaca. S druge strane, kod nje su glavne aktivne i pasivne pozicije počele opadati mnogo ranije, nego što je to bio slučaj kod većine ostalih novčanih zavoda. Glavne pozicije bančine pasive za poslednjih 10 godina pokazuju sledeće promene (u milionima dinara):

	glavnica i fondovi	Penz. fond	Ulozi i poverioci	Dobit
1927	56,48	2,08	120,69	6,75
1928	61,90	2,09	101,61	6,41
1929	63,56	1,76	81,53	5,98
1930	63,34	1,85	76,18	5,03
1931	57,66	1,73	64,75	3,74
1932	55,42	1,55	54,16	2,91
1933	30,11	1,76	44,09	1,50
1934	30,30	1,47	46,88	1,43
1935	33,34	1,76	62,38	2,09
1936	34,47	2,11	62,80	2,83

Izvozna banka bila je još pre rata najveća srbijanska banka, a vrhunac razvika dostigla je u 1924 godini, kada joj je ukupni obrtni kapital iznosio preko 260 miliona dinara. Krajem 1927 obrtni kapital joj iznosi još uvek oko 180 miliona, a krajem 1933 godine samo 75 miliona dinara. U toku poslednje tri godine stanje se ponovo postepeno popravlja, tako da bančin obrtni kapital krajem 1936 opet prelazi 100 miliona dinara. Od 1924 do kraja 1930, dakle u godinama pre bankarske krize, ulozi i poverioci se smanjuju za oko 130 miliona, a u 1931, 1932 i 1933 samo za 32 miliona dinara. To znači da je Izvozna banka najveći deo tu-

đih sredstava izgubila mnogo ranije no što se uopšte mislilo na bankarsku krizu, a sama bankarska kriza ostala je takoreći bez dejstva na nju.

Do pomenutog odliva tuđih sredstava došlo je uglavnom zbog toga, što se nije moglo naći dovoljno zdravih i likvidnih plasmana, tako da se posao morao sužavati i bez ikakvog pritiska od strane poverilaca. Inače, usled privredne depresije i slabljenja platežne moći nekih bančinih komitenata, morali su se izvršiti i znatni otpisi. Izvozna banka je u tu svrhu 1933 godine sopstvenom inicijativom upotrebila i celu svoju rezervu od preko 25 miliona dinara. To je omogućilo da se već za 1933 izide pred akcionare sa potpuno realnim bilansom. Bančine poslove u toku poslednje četiri godine pokazuje nam sledeća tablica:

Račun izravnjanja

Aktiva	1933	1934	1935	1936
Blagajna	2.265	1.872	4.288	3.617
Menice	23.375	24.320	27.243	34.446
Zajm. na zaloge	270	85	42	36
Tekući računi	14.482	15.970	23.766	16.543
Razni dužnici	840	2.550	5.392	4.853
Hart. od vrednosti	9.803	9.904	12.830	14.807
Vredn. penz. fonda	1.071	1.382	1.646	1.944
Nepokretnosti	23.474	23.347	23.247	24.424
Nameštaj i mater.	1 din.	1 din.	1 din.	1 din.
Pasiva				
Glavnica	30.000	30.000	30.000	30.000
Rezervni fond	115	201	316	468
Fond kursne razl.	—	100	3.026	4.003
Penzioni fond	1.177	1.471	1.765	2.112
Ulozi	8.248	8.433	8.864	7.624
Tekući računi	9.582	9.795	16.893	22.431
Razni poverioci	1.130	1.869	5.069	5.502
Lomb. kredit	3.499	7.671	6.762	2.982
Reeskont	21.630	19.118	24.796	24.263
Tantijema	—	171	214	286
Dividenda	—	600	750	1.000
Kaucije, ostave	81.554	95.331	130.433	129.631
Zbir bilansa	156.935	174.761	228.887	230.302
Obrtni kapital	75.581	79.430	98.455	100.671

Posle glavnice, koja je ostala nepromenjena sa 30 miliona, najjaču poziciju u pasivi pretstavlja reeskont, na koji otpada skoro jedna četvrtina obrtnog kapitala. Druga četvrtina dolazi od tekućih računa i lombarda. Ukupna sopstvena sredstva iznose 34,5 miliona penzioni fond 2,1 miliona, ulozi 7,6 miliona, a razni poverioci 5,5 miliona, dok je za dividendu rezervisan 1 milion dinara, a za tantijemu 286 hiljada. Sopstvena sredstva prema tuđima stoje kao 1 prema 2, što znači da je odnos vrlo povoljan.

Prema prethodnoj i ranijim godinama najveći porast pokazuju pasivni tekući računi, koji iznose 22,43 miliona prema 16,89 miliona u prethodnoj i 9,58 miliona u 1933 godini. Ulozi po knjžicama u 1936 su za 1,24 miliona manji nego u 1935 i iznose 7,6 miliona. Već smo napomenuli da ulozi po knjžicama kod Izvozne banke nikada nisu igrali znatniju ulogu. Posle svetskog rata oni stalno variraju između 7 i 22 miliona. Inače poslednje dve-tri godine štedni ulozi i kod većine ostalih privatnih novčanih ustanova stagniraju, a rastu kod državnih i poludržavnih ustanova. Reeskont je u odnosu na prethodnu godinu za pola miliona manji, ali je prema 1933 godini za oko 5 miliona veći. Lombard se postepeno smanjuje, sa 7,67 miliona u 1934 na 2,98 miliona krajem 1936.

24,5% celokupne aktive otpada na nepokretnosti, 5% na menice i aktivne tekuće račune, 16,7% na bančine hartije od vrednosti i vrednost penzionog fonda, 4,8% na razne dužnike i 3,6% na blagajnu. Blagajnički promet u 1936 bio je 732 miliona prema 490 miliona u prethodnoj godini, a ukupni promet po svima poslovima 4 milijarde prema 2,7 milijardi u 1935. Interesantni su i podaci o eskontu menica. Krajem 1935 bančin menični portfelj iznosio je 27,24 miliona. U toku 1936 eskontovano je novih menica za 88,58 miliona, a naplaćeno i likvidirano za 81,16 miliona; zatim je otpisano za 219 hiljada, tako da je menični portfelj krajem 1936 za 7,2 miliona veći nego u 1935. Zajmovi na zaloge kretali su se u skromnim granicama, a aktivni tekući računi iznose 16,54 miliona i manji su za 7,2 miliona nego krajem 1935. Vidi se, da je Banka prošle godine više kreditirala po eskontu, a manje po tekućim računima. Inače, ukupan promet po tekućim računima porastao je u odnosu na prethodnu godinu za oko 30%.

Bančine hartije od vrednosti iznose 14,8 miliona, što znači da su u 1936 porasle za 2 miliona. Od toga otpada oko 1 milion na dobitak na kursnoj razlici, a za 1 milion je upisano i uplaćeno novih 4% državnih bonova. Nepokretnosti, koje su bilansirane sa 24,4 miliona prema 23,2 miliona u 1935, sastoje se iz bančine palate na Terazijama, imanja u Kraljevića Marka ulici, imanja u Kralja Petra ulici i iz 16 objekata u raznim mestima u unutrašnjosti.

Rashodi	Račun gubitka i dobitka			
	1933	1934	1935	1936
	u hiljadama dinara			
Kamata	3.280	2.714	2.342	2.089
Troškovi	2.473	2.054	1.766	1.920
Otpisi (sumnj. potr.)	1.455	613	884	1.152
Dotacije penz. fondu	50	50	60	70
Amort. nepokretn.	—	—	80	180
Rezervnom fondu	—	—	107	143
Tantijema	—	171	214	286
Dividenda	—	600	750	1.000
Prihodi				
Kamata	3.781	3.066	3.022	2.862
Provizije i razno	652	636	920	1.762
Od hart. od vrednosti	756	728	796	845
Od nepokretnosti	2.067	1.772	1.413	1.296
Napl. otpis. potraž.	—	—	53	75
Zbir	7.257	6.203	6.204	6.840

Ukupni prihod u 1936 iznosi 6,84 miliona i veći je za 640 hiljada nego u 1935, prvenstveno blagodareći snažnom porastu raznih prihoda i provizije. Inače, prihodi od nepokretnosti i od kamate pokazuju izvesno smanjenje. Bančine hartije od vrednosti nosile su rentu od 6,10%, a nepokretnosti 5,5%. Po eskontu naplaćivana je kamata od 4¹/₂ do 10%, a ukupan prihod od ove kamate iznosio je 2 miliona 71 hiljadu, dok je kamata po aktivnim tekućim računima donela 787 hiljada, a ona po lombardu 4 hiljade dinara.

Na strani rashoda vidimo da su troškovi u 1936 za 154 hiljade veći, prvenstveno zbog većih izdataka na porez i ostale dažbine. Izdaci na ime kamate su za oko 250 hiljada manji nego u 1935 i iznose 2 miliona 89 hiljada. Od toga otpada 956,7 hiljada na kamate reeskonta, 837,5 hiljada na kamate pasivnih tekućih računa i 294,8 hiljade na kamate uloga na štednju.

Ukupna bruto dobit u 1936 iznosi 3,81 miliona. Od toga je uneto u fond kursne razlike 977 hiljada, a upotrebljeno je

180 hiljada na amortizaciju nepokretnosti, 70 hiljada na dotaciju penzionom fondu, 1,15 miliona na otpise nenaplativih potraživanja, 143 hiljade na dotaciju rezervnom fondu, 286 hiljada za tantijemu i 1 milion dinara za dividendu.

Bančina filijala u Tirani radila je i prošle godine normalno.

U upravi Izvozne banke su g. g.: Ljub. Saračević, predsednik; P. T. Milanović, potpredsednik; Ljub. M. Mihajlović, Vojislav Pavličević, Dobrivoje T. Lazarević, Živ. M. Janković, Milan O. Maksimović, Milan Mišković, Radisav Jovanović i Jezdimir L. Đokić. U nadzornom odboru nalaze se g. g.: Stevan Gajić, Đura Paunković, Mih. Lukarević, Nik. Stanarević, Ned. K. Savić, Tasa Stojadinović i Borislav B. Todorović. Direktori su g. g.: Svet. J. Jelić i Gojko Đermanović.

DISKONTNA TRGOVAČKA BANKA A. D., BEOGRAD

Ne može se govoriti o interesantnim prestoničkim novčaninim zavodima, a da se ne uzme u obzir i Diskontna trgovačka banka, koja je neobično agilno i stručno vođena. Ona se bavi svim uobičajenim bankarskim poslovima, ali joj je rad sa državnim hartijama od vrednosti gotovo najglavniji i najmiliji posao. Taj posao zahteva optimalnu bankarsku spremu, a njome Diskontna trgovačka banka u punoj meri raspolaže. Njen direktor je, kao što znamo, odličan berzijanac koji redovno posećuje berzu i trudi se da razume i predvidi kurseve. Međutim, moramo naglasiti da se Diskontna trgovačka banka nikada nije upuštala u spekulacije. Ona je u neku ruku samo rentijer, a rentijeri po prirodi stvari prate berzanske kurseve i izveštaje sa berzanskih sastanaka, čitaju prognozu o razviću kurseva i s vremena na vreme prodaju po koji paket papira, da ih docnije kupe jevtinije.

Kao dokaz velikog iskustva bančinog u berzanskom poslu može da posluži i činjenica, da ona prilikom sloma na našem efektinom tržištu u 1931 i 1932 na tom poslu nije izgubila ni pola miliona dinara, iako je krajem 1930 u svom portfelju imala raznih državnih hartija od vrednosti za preko 6,5 miliona. Razume se da je i pomenuti gubitak već davno nadoknađen. Inače, Banka je i u toku 1936 najveće prihode postigla upravo radom sa hartijama od vrednosti. Sa mnogo uspeha je negovan i repor. Rentabilitet je tu mali, naročito kod stabilizovanih kurseva, kao što je to bio slučaj u drugoj polovini prošle godine. Zbog toga se tim poslom i ne mogu baviti banke koje rade pretežno tuđim novcem. Međutim, Diskontna trgovačka banka radi gotovo isključivo sopstvenim sredstvima. Kod nje pasivni bankarski posao ne igra onu ulogu kao kod normalnog tipa naših banaka. Krajem 1936 od celokupnog obrtnog kapitala od 15,1 miliona na sopstvena sredstva otpada 13,1 miliona dinara odnosno 87%. U svom poslednjem poslovnom izveštaju uprava napominje da je privremeno obustavila dalje primanje uloga.

Račun izravnjanja

Aktiva	1933	1934	1935	1936
	u hiljadama dinara			
Blagajna	4.278	1.168	688	1.163
Menice	3.771	4.078	4.317	5.757
Tekući računi	3.222	2.462	2.148	1.266
Zajmovi na zaloge	341	192	134	176
Hartije od vrednosti	1.298	5.942	6.768	5.169
Vrednost fondova	971	1.132	986	1.277
Nepokretnosti	104	103	251	246
Nameštaj	43	39	39	35
Razna aktiva	359	17	15	15

Pasiva

Glavnica	10.000	10.000	10.000	10.000
Fondovi	1.962	2.098	2.232	2.301
Fond kursne razl.	—	—	154	219
Ulozi na štednju	961	978	948	1.836
Tekući računi	632	1.274	1.414	—
Prenosna kamata	—	—	90	161
Razna pasiva	473	290	7	7
Dobit	357	494	507	579
Ostave, kaucije itd.	4.271	10.356	11.970	9.761
Zbir bilansa	18.604	25.490	27.317	24.865
Obrtni kapital	14.333	15.134	15.347	15.104

Račun gubitka i dobitka

Rashodi

Kamata	222	93	90	104
Troškovi	244	350	339	374
Otpisi	361	329	540	230
Čista dobit	406	562	570	579

Prihodi

Kamata i proviz.	988	819	847	653
Od hart. od vredn.	245	508	634	602
Od nepokretnosti	—	—	15	31
Prenos dobiti	—	7	44	2
Zbir prihoda-rashoda	1.233	1.334	1.540	1.288

Bilans Diskontne trgovačke banke je jednostavan i jasan. Već je spomenuto da se ona oslanja uglavnom samo na sopstvena sredstva, koja iznose 13,1 miliona, od čega otpada na glavnici 10 miliona dinara, na rezervne fondove 2,3 miliona, na fond kursne razlike 219 hiljada i na čisti dobitak 579 hiljada. Ulozi na štednju bilansirani su krajem 1936 sa 1,83 miliona prema 948 hiljada u 1935. Kao što se vidi, oni su prošle godine gotovo udvostručeni. U prvoj polovini 1936 poslovi su bili krenuli, tako da je Banka prihvatila ponudu njenih starih ulagača da primi njihovu gotovinu. Kada su se docnije kursevi državnih hartija od vrednosti bili stabilizovali, jedan deo tuđih sredstava je postao nepotreban. Zbog toga je Banka sama i spontano isplatila svoje poverioce po tekućim računima, koji su krajem prethodne godine bili iskazani sa 1,4 miliona dinara.

Polovina bančinih raspoloživih sredstava plasirana je u državne hartije od vrednosti, a druga polovina u eskont poslovnih menica i tekuće račune. Menice su iskazane sa 5,75 miliona, što znači da su za 1,44 miliona veće nego u 1935. Ovde se ne radi o čistom eskontu, nego i o zajmovima na podlozi cesija, kao što se vidi iz sledećih podataka: 1,82 miliona pokriveno je intabulacijom na prvom mestu; 835 hiljada cesijama po potraživanjima od države, a 3,14 miliona su razne trgovačke menice. U ovoj poziciji su sada iskazani svi avansi na podlozi cesija, što krajem 1935 godine nije bio slučaj. Osim toga, izvesni krediti po tekućem računu su zaključeni i posle toga dati na menicu. U vezi s tim dužnici po tekućem računu su pali sa 2,14 miliona u 1935 na 1,26 miliona krajem 1936. Kad se ovo uzme u obzir, vidi se da se ukupni iznos kredita u odnosu na prethodnu godinu uglavnom nije uopšte promenio.

Hartije od vrednosti su u odnosu na 1935 usled delimične prodaje za 1,6 miliona manje, a vrednost fondova je povećana za oko 300 hiljada. I gotovina je za oko 500 hilja-

da dinara veća nego u 1935 i iznosi 1,16 miliona. Tolika gotovina nije banci nikako potrebna. Uostalom ovaj jači saldo gotovine može da bude i slučajaj, a dolazi od likvidacije hartija od vrednosti koja je obavljena za kraj decembra za račun bančinih komitenata. Kod ostalih pozicija u aktivi nema nikakvih značajnijih promena.

Strukturi aktive potpuno odgovara ona prihoda. Ukupni prihodi u 1936 iznose 1,28 miliona, (prema 1,54 miliona u 1935). Od toga otpada na prihod od kupona hartija od vrednosti 602 hiljade, a 653 hiljade na aktivnu kamatu, proviziju i repor. Iza ove dve vrste prihoda daleko zaostaje prihod od nepokretnosti, koji iznosi 31 hiljadu dinara. Prema prethodnoj godini prihod od kupona je za 32 hiljade manji, a onaj od kamate za 194 hiljade. S druge strane su i pasivna kamata i troškovi takođe nešto veći (zbog većeg poreza), ali su otpisi mogli da budu smanjeni za 310 hiljada, na 230 hiljade dinara. Blagodareći tome čistij dobitak je za 9 hiljada veći nego u 1935. On iznosi 579 hiljada dinara, od čega je upotrebljeno 500 hiljada za isplatu 5% dividende, 69 hiljada za povećanje fondova, a ostatak od 10 hiljada prenet je na novi račun. Na kraju treba napomenuti, da su oba odbora jednoglasno zaključila da se za 1936 ne isplaćuje ni tantijema, ni nagrada za sednice i dežurstva, da bi se na taj način akcionarima isplatila ista dividenda kao i u prethodnoj godini.

U upravi Diskontne trgovačke banke su g.g.: Alfred Šatner, Bernard Robiček, Jakov Varon, Evgen Hercka i David J. Jeuša. U nadzornom odboru su g.g.: R. Ljubinković, E. Laub, K. Horovic i A. Nahmijas. Direktor je g. David J. Jeuša.

GARGOYLE
LAŠTICENI ŽIG

Сваки напредак у производњи и употреби, све знање и сва искуства, што су их од године 1866 стекли специјалисти наше организације која обухвата цео свет, примењују се код фабрикације
НАШИХ

GARGOYLE
МАЗИВА

и дају им онај квалитет, који гарантује сигуран и економичан погон.

STANDARD — VACUUM
Oil Company of Jugoslavia Inc.
ЗАГРЕБ БЕОГРАД